

Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Факультет української й іноземної
філології та мистецтвознавства

**Романо-германські
мови: загальні тенденції
розвитку мовних явищ,
контрастивні та ареальні
дослідження**

МАТЕРІАЛИ

**III Всеукраїнської
науково-практичної
конференції**

12 листопада 2025 року, м. Дніпро

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства
Кафедра романо-германської філології

**РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ МОВНИХ ЯВИЩ, КОНТРАСТИВНІ
ТА АРЕАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ**

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції

12 листопада 2025 року

**Дніпро
2025**

УДК 811.11+811.13](06)
Р 69

Електронне видання. Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол №3 від 18 листопада 2025 р.)

Редакційна колегія:

докт. філол. наук, проф. І. С. Кірковська
канд. філол. наук, доц. О. М. Крайняк

Р69 Романо-германські мови: загальні тенденції розвитку мовних явищ, контрастивні та ареальні дослідження: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 листопада 2025 року, м. Дніпро) / упоряд. І. С. Кірковська, О. М. Крайняк. Дніпро: Ліра, 2025. 165 с.

У матеріалах видання висвітлено різноаспектні питання функціонування мовних одиниць у романських і германських мовах. З'ясовано загальні питання романського та германського мовознавства, розглянуто проблеми лексико-граматичної семантики мовних одиниць, фразеології і термінології, лінгвістики тексту, лінгвостилістики, літературознавства, теорії перекладу, мовного дискурсу та комунікативної прагматики.

Адресовано філологам-романістам, філологам-германістам, науковцям, аспірантам.

Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Відповідальність за точність викладених фактів покладено на авторів.

ISBN 978-617-8778-23-1

© Дніпровський національний
університет, 2025

© Кірковська І.С., Крайняк О.М.,
упорядкування, 2025

From the perspective of discourse analysis, Dickens's novel can be seen as an artistic representation of social space. Speech does not merely describe social differences, it creates them, becoming a mechanism for constructing social reality. This interpretation corresponds to the ideas of critical discourse analysis (Fairclough, 1989), where language is viewed as a tool of power, identity, and social dynamics. Dickens effectively constructs a multilingual artistic discourse in which the voices of different social groups interact and compete. This polyphony forms a unique type of sociolinguistic realism, characterized by the coexistence of linguistic codes as reflections of social and moral diversity.

Consequently, the linguistic variability in "The Pickwick Papers" reflects the sociocultural structure of Victorian England and serves as an indicator of class identity. The characters' speech functions as both an artistic and a social phenomenon: it represents not only social status but also the moral qualities of speakers. Ch. Dickens creates a model of early sociolinguistic realism, in which language becomes a means of understanding society and expressing democratic values.

REFERENCES

1. Bernstein, B. Class, Codes and Control. Volume 1: Theoretical Studies towards a Sociology of Language. London: Routledge, 1971. Available at: <https://doi.org/10.4324/9780203014035>. (Accessed: 27 October 2025).
2. Dickens, C. The Posthumous Papers of the Pickwick Club. London: Chapman & Hall, 1837. Available at: <https://www.gutenberg.org/ebooks/580> (Accessed: 27 October 2025).
3. Fairclough, N. Language and Power. London: Longman, 1989. Available at: <https://doi.org/10.4324/9781315838259> (Accessed: 27 October 2025).

Слободян Н. В.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка (м. Тернопіль)*

ПОЕТОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРОЗИ ПРО НІМЕЧЧИНУ В КОНТЕКСТІ ГЕНДЕРНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ МОВЛЕННЯ

Фольклорна проза становить невід'ємну складову національної мовно-культурної спадщини, у якій відбито світогляд, моральні орієнтири та мовну свідомість народу. Аналіз її поетологічних параметрів у контексті гендерної диференціації мовлення дає змогу простежити специфіку мовної поведінки

респондентів, зокрема особливості стилістичного оформлення «чоловічих» і «жіночих» текстів. Як зазначає О. Кузьменко: «Головним питанням, яке постає перед кожним, хто вивчає поетичні особливості фольклорної документалістики, є проблема виділення тексту з мовленнєвого потоку і наративного дискурсу, що є формою організації та озвучення різних форм життєвого досвіду» [Кузьменко 2012, с. 287].

Слід зазначити, що фольклор про німців і Німеччину посідає помітне місце в системі української усної народної творчості. Його становлення відбувалося під впливом суспільно-політичних подій, що визначали характер сприйняття «чужого» в народній свідомості. Особливо інтенсивно цей тематичний пласт розвивався у часи воєн та еміграційних хвиль. Із початком російсько-української війни чимало українців опинилися в Німеччині, що зумовило появу нових оцінок, стереотипів і фольклорних комунікатів, у яких відображено сучасне бачення німців та німецького середовища.

У більшості автобіографічних наративів трапляються характерні фольклорні формули, з яких починається оповідь респондента. Вони сигналізують про зв'язок із особистим досвідом та індивідуальною пам'яттю: «Пам'ятаю...», «Якщо добре пригадати, ...», «Ніколи не забуду ту поїздки...», «Мені запам'яталося, що німці...», «Досі стоїть перед очима...». Такі вислови свідчать, що розповідь для мовця є не просто відтворенням почутого чи пережитого, а способом підтвердити достовірність і правдивість власних спогадів:

Пам'ятаю, була моя тьотя Шура вивезена в Німеччину. Розказувала, що дуже хотіли там їсти, годували дуже їх погано, ходили по полях збирали картоплю таку, що загубили, і так харчувалися, як була в полоні. Потім пішла до господаря, і як взяв її господар вже, то було дуже добре (ШМТ, жінка, 69 років, с. Гніздишне, Тернопільська обл.).

Запам'яталося те, що відношення до людей зовсім інакше, там людяніші люди принаймні в цій сім'ї, що я працювала, мені так здавалось. Вони дуже щирі, емоційні, людяні і дуже виховані (ШОС, жінка, м. Збараж, Тернопільська обл.).

У Німеччині я не була, але в мене була бабця в Німеччині. Наскільки я пам'ятаю, мені розказувала, що забрали її десь в 14-15 років. Спочатку вона попала на воєнну фабрику, де виготовляли патрони. Наскільки бабця пам'ятала, там її вже було добре, а на заводі там їм їсти не давали, сирі буряки їли (ССС, жінка, м. Тернопіль).

Під час створення наративної оповіді респонденти прагнуть відтворити

атмосферу щирості й довіри, надаючи своїй розповіді відчуття правдивості. Для цього вони вдаються до аксіоматичних висловів і вставних формул на кшталт: «Ви знаєте...», «Як казали...», «У це важко повірити, але...», «Ви, певно, й самі знаєте...». Такі конструкції підсилюють ефект безпосереднього спілкування, адже оповідач нерідко звертається до інтерв'юера, супроводжуючи розповідь оцінними інтонаціями або власними емоційними реакціями.

Аналіз текстів наративних інтерв'ю дав змогу виявити низку гендерних особливостей оповідної манери. Протягом тривалого часу питання диференціації фольклорних текстів за гендерною ознакою залишалося поза увагою радянської фольклористики. Лише наприкінці ХХ століття воно почало привертати увагу дослідників. Усна народна словесність демонструє наявність жанрів, що традиційно були сферою чоловічого виконання (думи, історичні пісні, легенди, анекдоти) та жанрів, які побутували переважно у жіночому середовищі — голосіння, веснянки, обрядові пісні, тексти ворожінь [Карбан 2017, с. 77]. Отже, розмежування народної прози за гендерною ознакою є відносним, проте воно дає змогу простежити відмінності у світоглядних орієнтирах, тематиці, жанровій структурі, емоційній насиченості й способах художнього вираження [Карбан 2017, с. 77].

З огляду на це, важливо враховувати гендерні аспекти побудови оповіді та процесу розповідання загалом. Для жіночих наративів типовими є докладність опису, акцентування на деталях, використання прийомів розтягнення або стиснення подій. Як зазначає В. Шмід, якщо певному епізоду приділено багато уваги, то розповідь сприймається як розтягнена й уповільнена; натомість за мінімального добору деталей вона постає лаконічною й «швидкою» [Schmid 2008, р. 162]. Прийом розтягнення особливо виразно виявляється в автобіографічних наративах, коли оповідачі переказують власні або почуті спогади періоду Другої світової війни.

Ніколи не забуду, як палити не було чим, і ми йдемо збирати солому, що позалишалася на полях. Чи йдемо в такий лісочок збирати палички. Я в тих чоботах – води половина чобіт, і ми збираємо ті палички. Німці приходили до нас під хату. А пам'ятаю як зараз, сидимо ми на печі і заходять до нас в хату три чи чотири чоловіка, і питає в нас один: «Хто вам більше подобається – та влада, що була тоді, чи зараз німці?» І спробуйте відповісти! А тато мій зрозумів, хто то прийшов – це були партизани. А ми вже сидимо на печі і молимося, аби лиш тато сказав

правильно, і він каже, що, звичайно, наші кращі. Тоді ті партизани кажуть: «О, то добре, добре!». Вони залишили нам ще трохи їжі, і ми вже з тої пічки позлазили і тішимося. А ще пригадую (було так весело): в неділю старалися не працювати, і позбираємося ранньою весною в когось і співаємо веснянки. А такі голоси... А так гарно вже співають! На все село! То там десь, то там десь. А як їздили полоти – ми ж підлітки ще були – то попрацюємо в полі і вертаємося назад, а в нас в центрі села був телеграф, і біля нього завжди сидів такий акордеоніст і грає на баяні – ми вже позлазимо з тої машини, сапки всі на купи поскладаємо і танцюємо собі босяком. Отака моя юність... (ТП, жінка, 94 роки, м. Старокостянтинів, Хмельницька обл.).

Як уже зазначалося, докладні й емоційно насичені описи переважають у розповідях жінок, у яких спогад часто вибудовується з фрагментарних, часом хаотично впорядкованих епізодів минулого. Створюється враження, що оповідачка прагне відтворити найзначущіші деталі, які формують цілісне смислове полотно тексту. На відміну від цього типу оповідей, для чоловічої наративної манери більш властивими є лаконічність, стриманість і підвищена увага до фактологічної точності та послідовності викладу.

Взагалі те, що пишуть про війну і те, що говорять люди, які брали в ній участь, - це взагалі різні речі. Тобто війна - це є біда: пограбування, згвалтування, мародерство, ну тобто такі речі. Люди зазвичай розказують зовсім не те, що пишуть в книжках. Це є велике горе для людей, які переживають цю страшну річ. (ЛВМ, чоловік, 47 років, с. Шляхтинці, Тернопільська обл.).

Більшість тих жителів була за нами, то і нас там поважали. Ми їздили до них в гості. Ну, так вони спілкувалися з нами, були добрі люди. Ну, дуже там чистота і порядок... ооо... Коли десь їдеш, там нема так, як в нас: іде десь автобус, і «зайцем» всі. Там люди не знають такого, контролю нема. Всі мають платити. Ну, так воно і було в 1974. То моя така невелика історія (ВЄГ, чоловік, 66 років, с. Верховина, Івано-Франківська обл.).

Характерною рисою усної автобіографічної прози є поєднання сюжетних описів із фактографічними елементами, що надають оповіді рис документальності. Як зауважує Л. Халюк у монографії, присвяченій усним оповіданням українців-переселенців, оповідачі, розповідаючи про пережите, часто прагнуть не лише передати власні емоції, а й максимально точно відтворити події, імена та дати [Халюк 2014, с. 158]. Таким чином, автобіографічні наративи відзначаються документальністю викладу та орієнтацією на реальні факти без

штучних сюжетних доповнень чи вигаданих епізодів.

Я ще хочу сказати про свого тата, як учасника Другої світової війни. Тато казали, що мали 17 років, як пішли на фронт «копати шанси», потім пішли воювати, воювали довго, всю Другу світову війну. В 1944 році були нагороджені медаллю «За взятіє Кенінзберга». Це таке місто в Німеччині. В кінці Другої світової війни, не знаю, в якому то році, певно 1944 – 1945 роки, тато дійшли до Берліна і День перемоги 9 травня 1945 року зустріли в Берліні, і на Берлінській стіні всі розписувалися, але тато не розписалися, бо було дуже важко до неї підступити. Що там люди писали, цього я вже не знаю. Но тато казали, що я не дійшов до Берлінської стіни, бо дуже багато було людей. Мій тато ще мав ордени. Це я точно знаю! Один був орден «Слави другого ступеня» як учасника Другої світової війни. Орденів і медалей було багато, десть, напевно, до десяти (ТГО, жінка, 70 років, с. Батьків, Львівська обл.).

Отже, матеріал дослідження підтверджує, що структуру усної автобіографічної прози формують закономірності наративного мовлення. Початкові фрази оповідачів виконують важливу текстоорганізувальну функцію, маркуючи перехід від комунікативної ситуації до оповідного процесу. Виявлено виразну гендерну диференціацію: жіночі тексти тяжіють до емоційності, асоціативності й деталізації, натомість чоловічі — до фактографічної точності, стисненості й логічної впорядкованості. Такі спостереження відкривають перспективи подальшого вивчення гендерних аспектів наративної структури усної прози.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

4. Schmid, W. Elemente der Narratologie. 2. Aufl. (de Gruyter Studienbuch). Berlin–New York, 2008.

5. Карбан, А. Динаміка епічної традиції в народній прозі про голодомор 1932–1933 рр. Автореферат дис. на зд. наук. ст. канд. філол. н. Київ. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017.

6. Кузьменко, О. Епізод як структурна домінанта фольклорних наративів про Першу світову війну. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2012-2/14.pdf>. [Дата звернення: 22.10.2025].

7. Халюк, Л. Усні народні оповідання українців-переселенців Лемківщини, Холмщини, Підляшшя та Надсяння: жанрово-тематична специфіка, художні особливості. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2013.

Крайняк О. М. До питання фразеологічної антонімії в сучасній німецькій мові	91
Крикніцька І. О. Development of multicultural competence of future translators: structure, principles, methods of formation.....	93
Кудlach Д. С., Бердник Л. В. Between rhythm and meaning: a translator's dilemma in adapting English musicals into Ukrainian (a case study of epic: the musical by Jorge Rivera-Herrans).....	96
Кущев В. В. Семантичний аспект медичної терміносистеми. Синонімія: типи синонімії та її причини.....	99
Лепетюха А. В. Синонімічні конструкції з головними лексемами девербативами та адвербіалізаторами в сучасній французькій художній прозі.....	103
Мациплюк Є. Ю. Інтерактивні методи в процесі викладання іноземних мов в контексті неформальної освіти.....	107
Мойсюк В. А. Modification phraseologique et ses particularites en français.....	109
Павлов В. О. Лексичні запозичення в романо-германських мовах: ареальні тенденції та міжмовна взаємодія.....	112
Палькевич О. С. Функціонально-стилістичні особливості афористичного дискурсу.....	116
Панченко О. І. Official quality standards in translation services industry.....	118
Писаренко Н. Д. Семантичні властивості вставлених конструкцій в ідіостилі О. Забужко.....	121
Пузирей Н. В. Місце ретроспекції у структурі макрокатегорій часу та простору в сучасній французькій мові.....	124
Романова Н. В. Назви емоцій у давньогерманських та давньослов'янських міфах.....	127
Рудяшко О. В., Крайняк О. М. Роль модальних часток у німецькій мові..	131
Румянцева А. С., Безродних І. Г. Виклики перекладу сучасної української окопної поезії для англomовного читача.....	134
Румянцева-Лахтіна О. О. Formative assessment of students' non-communicative lexical skills in english lessons using mind maps.....	138
Сафонова Н. А. Sociocultural aspects of language variability in Ch. Dickens's novel « <i>The Pickwick Papers</i> ».....	141
Слободян Н. В. Поетологічні параметри фольклорної прози про Німеччину в контексті гендерної диференціації мовлення.....	143
Тернова Ж. А. Мовчання як мова травми: вербалізація поствоєнного досвіду у новелі Ірини Феофанової «Діжонська гірчиця».....	148
Токарева В. І., Песоцька Д. Л. Особливості вживання та перекладу військових слів та виразів.....	151
Хабарова Н. А. Толерантність масово-інформаційного дискурсу.....	154
Хуртак І. В. Deutsche sprache als kognitiv-kommunikative ressourcе der interkulturellen interaktion im modernen bildungsraum.....	157
Цапро Г. Ю. A New Voice of Everyday Womanhood: Bridget Jones's Diary and the Birth of Modern Chick-Lit.....	161

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Факультет української й іноземної філології та мистецтвознавства
Кафедра романо-германської філології

**РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ:
ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОВНИХ ЯВИЩ,
КОНТРАСТИВНІ ТА АРЕАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції

Українською, французькою, німецькою, англійською мовами

*За зміст і достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей
відповідають автори*

Відповідальна за випуск І. С. Кірковська

Технічний редактор І. В. Косточка

Підписано до друку 01.12.2025. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 9,71.
Наклад 10 пр. Зам. № 179.

Видавництво та друкарня ПП «ЛІРА ЛТД»
Вул. Наукова, 5, м. Дніпро, 49107
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6042 від 26.02.2018.
dnipro.lira@gmail.com | +38 (067) 561-57-05 | lira.dp.ua